

Karolin Bernard

Frida Kalo

**I BOJE
ŽIVOTA**

Prevela s nemačkog
Dušica Milojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Caroline Bernard

FRIDA KAHLO UND DIE FARBEN DES LEBENS. Roman

Copyright © Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin
2019 (Published with Aufbau Taschenbuch; „Aufbau
Taschenbuch“ is a trademark of Aufbau Verlag GmbH
& Co. KG)

Translation copyright © za srpsko izdanje 2021, LAGUNA

Frida Kalo

Prolog

Decembar 1939.

Kasno po podne Frida je brzim korakom ušla u atelje. U to doba tablete protiv bolova uvek su najbolje delovale. Sunčeva svetlost je ulazila kroz prozor, zlatna i gusta, i obasjavala joj štafelaj. „Dobro jutro, sestrice“, pozdravila je kostur od papirmašea koji je oslikala šarenim bojama, obukla u jednu svoju podsuknju i postavila da sedi i čeka je na stolici u uglu. Na staroj stolarskoj tezgi nadohvat ruke bile su joj boje u staklenim bočicama. Kraj njih, u zemljanim loncima četkice, one najfinije, s dlačicama ne mnogo jačim od njenih trepavica, i one grublje, koje su na dodir bile poput očevih četki za brijanje.

Stolovi su joj bili potpuno prekriveni fotografijama, crtežima i starim maskama, koji su na sunčevom svetlu izgledali kao živi. Na većem broju stolova i niskih ormarića ležale su i stajale njene lutke i stvorenja iz bajki koje je pravila tokom godina; njene knjige, beležnice, cveće u raskošnim buketima i bezbroj drugih stvari koje je volela i rado posmatrala i koje su joj služile kao nadahnuće. Nekome sa strane ovaj prostor bi možda delovao neuredno i pretrpano, ali za Fridu je tu sve

bilo na svom mestu. Knjige na policama bile su joj poređane po temama, registratori s novinskim člancima i prepiskom uredno obeleženi natpisima. Dijego ju je zbog toga ponekad zadirkivao, ali Frida bi mu tada rekla da je to nasleđe njenog oca, Nemca. Bilo joj je potrebno oboje: mnoštvo stvari oko nje i red u svemu tome.

S osmehom je upijala sve oko sebe i radovala se ovom poznatom, brižljivo uređenom okruženju.

Unapred se radujući, stala je pred štafelaj i posegnula za tkaninom koju je prethodno veče prebacila preko slike. Prvi put se odlučila za format u prirodnoj veličini. Ali ovog puta moralo je da bude tako. Sve slike su joj bile važne, ali ova joj je značila više od ostalih. Poletno je strgla tkaninu i pojavila su se dva lica. S njih su je gledala dva para njenih očiju ispod gustih obrva koje su se spajale u korenu nosa i podsećale na raširena ptičja krila. Pa ipak, razlika između ovih dveju Frida nije se mogla prevideti. Leva je imala belji, ravnomerniji ten od desne, čije je lice bilo tamno kao da je Indijanka. Žena s leve strane bila je blago našminkana, a frizura joj je bila vešto ispletana, talasasta i sjajna. Na desnoj se video nagoveštaj brčića, kosa joj je bila strogo začesljana unazad i manje sjajna. Ove male razlike bile su zagonetne, čovek je morao pažljivo da pogleda kako bi ih pronašao.

Frida je dugo posmatrala sliku, a onda je uzela kičicu i nastavila da radi na pozadini, koja se sastojala samo od plavog neba s belim oblacima. Misli su joj, međutim, zaokupljale dve Fride na platnu. To su dve žene koje objedinjujem u sebi, mislila je dok je nanosila bele mrlje na platno. Žena koja hoće da živi kako joj se sviđa i žena koja sa sobom nosi teret tradicije i istorije.

U grudima joj je bilo kao da neka velika ptica žestoko maše krilima. Osećala je da će joj ustreptalo srce iskočiti iz

grudi... a taj osećaj ju je obuzeo kada je čula Dijegove reči, to jest onu jednu reč koja će joj promeniti život. Četkica je zastala u vazduhu. Morala je da se usredsredi na sliku, da slika, morala je da pronade sebe u dvema Fridama na platnu, jer je malo nedostajalo da se izgubi.

Dugo je zurila u platno. Nešto je nedostajalo, i to nešto presudno. Najednom je znala šta je to. Nestrpljivo je bacila kičicu na sto, nije gubila vreme da je opere, već je posegnula za drugom. Mešanjem je dobila crvenu nijansu koja je u sebi sadržala i malo grimizne, njene omiljene boje, koja je za nju značila sve što čini Meksiko: život i ljubav. Ne skidajući pogled sa slike, posegla je iza sebe za knjigama na polici i uzela jednu od mnogobrojnih knjiga iz anatomije. Nakon kratkog prelistavanja našla je stranu koja joj je bila potrebna. A onda je brzim potezima skicirala svoju ideju: na odeći obeju žena naslikala je po jedno srce. Srčane komore i krvni sudovi bili su otvoreni, crvene arterije pružale su se preko materijala. Jedna od njih stajala je otvorena, završavala se na beloj haljini evropske Fride. Krv je kapala na suknju, a klema koja je stiskala arteriju uzalud je pokušavala da zaustavi krvarenje.

Frida je ponovo pogledala u ruke za koje su se žene držale. Veza među njima bila je, međutim, mnogo jača i trebalo je da postane još jasnija! Nacrtala je finu, tanku liniju, arteriju koja povezuje dva srca. Bila je to ista krv koja teče kroz njih dve, isti pulsirajući otkucaj koji im daje snagu. Dve Fride koje je objedinjavala u sebi zajedno će pronaći dovoljno snage da prežive, šta god se desilo.

A decorative border of stylized flowers and leaves in shades of gray, framing the top and sides of the page. The flowers are of various sizes and shapes, some with detailed centers, and are interspersed with simple leaf shapes.

DEO I

Slomljeni stub
1925–1930.

Poglavlje 1

Septembar 1925.

„Prestani više da se vučeš i dođi!“

Alejandro je uhvatio Fridu za ruku i hteo je da je povuče za sobom. Frida je osetila da se naježila duž kičme, kao i uvek kada bi se dodirnuli. Uprkos tome, oslobodila se njegove ruke. „Samo malo. Zaboravila sam svesku.“

Kad se vratila, Alejandro ju je čekao na kraju hodnika, zajedno s njihovim prijateljem Migelom. Frida je usporila korak kako bi mogla nesmetano da ga gleda. Alejandro Gomes Arijas bio je zgodan, visok, sjajne kose, a odelo je nosio s nonšalantnom lakoćom. Alejandro joj je pao u oči već prvog dana. Bio je tri klase iznad nje i pripadao je grupi prijatelja koji su sebe zvali kačučas, po kačketima koje su nosili. Kačučasi su bili pametni, poznavali su najnoviju književnost i voleli su slikarstvo. Veliki uzor bio im je revolucionar Hose Vaskonselos, koji je kao ministar obrazovanja započeo kampanju opismenjavanja i postavio nova merila u umetnosti. Pre nego što im se Frida pridružila, ovu grupu činili su isključivo mladi muškarci. Na preparatoriju je i tako išlo veoma malo devojaka. Frida se tamo, uprkos majčinom

protivljenju, pripremala za studije medicine. Htela je da postane lekarka. Ali pre svega preparatorija je za Fridu značila malo slobode. Tu je konačno mogla da umakne tesnom okviru svoje porodice i nadzoru roditelja i suseda. Svakodnevno se iz učmalog predgrađa Kojoakan tramvajem vozila u centar grada.

Frida je podigla pletene čarape, dok nisu nestale ispod ruba tamne plisirane suknje, pa je potrčala. Usput je munula Alehandra laktom. „Što stojiš?“, pa se kraj njega sjurila niz stepenice.

„Frido! Ma čekaj. Nemoguća si.“

Frida je s prevelikim poletom išla niz zavojito stepenište, tako da joj je suknja zalepršala oko nogu. Čvrsto se uhvatila za gelender i preskočila polovinu stepenika.

„Frido!“, povikao je još jednom. „Kvariš dobar glas o ženama u ovoj školi.“

Frida je prevrnula očima. Od sveg srca je volela Alehandra, ali zašto neće naprosto da razume da je kretanje svake vrste deo nje? Uprkos tome što je preležala dečju paralizu i što joj je desna noga bila kraća. Nije mogla ni da zamisli život bez brzine, bez pentranja i plesa. To je već morao da shvati. Zašto je ceo svet od nje zahtevao da pristojno silazi niz stepenice i da nikad ne ostane bez daha? Zato što je žena? Naravno da je bila žena, i htela je da bude neobuzdana koliko god joj je volja!

Iznenada se zaustavila nasred stepeništa, tako da je Alehandro naleteo na nju.

„Ali ja se sebi sviđam. A ti se samo bojiš da sam brža od tebe“, povikala je.

Stajao je na stepeniku iznad nje, teško dišući, dok mu je tamna kosa padala na čelo, a rumene usne se svetlucale. Nagnuo se i poljubio je. Frida ga je pustila da je poljubi, a

onda mu se izvukla iz naručja i ponovo potrčala niz stepenište i kroz senovito unutrašnje dvorište.

Na ulici je osetila vrelinu sparnog popodneva. Bio je septembar, kišni period bližio se kraju, a vazduh je bio vlažan. Tog jutra je malo padala kiša, pa su zgrade izgledale kao da su uglačane.

Krenuli su duž Kaljea Arhentina, u pravcu Sokala. Sokalo je bio ogromni centralni gradski trg, s katedralom i Narodnom skupštinom. Tu su se okupljali svi, artisti, žongleri i marijači, prodavci i prevaranti, političari i običan svet. Frida je hodala polako, jer joj se nije išlo kući. Kojoakan je bio tako dosadan. Jedinu zabavu nudio je prašnjavi trg ispred crkve, Trg Idalgo. Ali tamo su se svi poznavali, uvek ste bili pod strogim pogledom suseda ili sveštenika. Na ulicama prestonice ljudi su se tiskali na pijacama i po uličnim kafeima. Na Sokalu je svirala muzika, ljudi su nosili transparente ili su izvodili mađioničarske trikove. Uvek je imalo šta da se vidi. A tu je mogla i nekažnjeno da ljubi Alehandra.

Na terasama kafea danas zbog vremena nije bilo mnogo gostiju. Uprkos tome, Indijanke su podigle svoje jednostavne tezge od drvenih dasaka. Frida je otvorila mali kišobran i lagano je išla u razgledanje izložene robe. Prodavačice su sedele pred ogradom od kovanog gvožđa oko katedrale, ili u senci kućnih zidova, i nudile voće i povrće, pletene stvari i glinene posude. Tu su već bile i prve mrtvačke glave od raznobojnog tvrdog šećera, mada ih je od Dana mrtvih delilo još nekoliko nedelja.

„Zar danas ne moraš kod Fernanda?“, upitao ju je Alehandro, pokušavajući da izbegne njen kišobran. „Pa kiša uopšte ne pada!“

„Ali ovaj kišobran je tako lep, zar ne?“ Frida ga je okretala u ruci, pa su rese kojima je bio obrubljen lepršale. „A kod Fernanda danas neću ići.“

Fernando je bio grafički dizajner i prijatelj njenog oca koji joj je dvaput nedeljno držao časove crtanja. Plaćala mu je tako što mu je pomagala u poslu.

Zastali su pred Fridinom omiljenom tezgom gde su se prodavale amajlije i votivne sličice, male, na metalnim pločicama nacrtane slike posvećene svecima. Na tim sličicama, koje su služile kao darovi u znak zahvalnosti ili prilozima uz molbu svecima zaštitnicima, bile su ispričane najčudnije priče o nevoljama i brigama običnih ljudi. Frida je prošla prstom preko nekih retabla i čitala je natpise na njima. Gotovo da su nešto poput naslikanog izraza duše meksičkog naroda, pomislila je sa strahopoštovanjem. Stara Indijanka ju je prepoznala.

„Mira“, kazala je. „Pogledajte ovamo, ove su nove“, rekla je pokazujući im nekoliko sličica veličine dopisnice.

„Gledaj, ovde se neka žena zahvaljuje što je muž nije uhvatio u preljubi i kune se da će mu odsad uvek biti verna! Ta bi baš mogla da bude tvoja“, rekao je Alejandro.

„Ali ja sam ti ispričala za Fernanda. A i nismo išli do kraja. Ako te sledeći put prevarim, unapred molim za božju pomoć da me u tome ne uhvatiš.“

Dođavola, zašto li je to rekla? Frida ga je brzo uhvatila za ruku i poljubila je. „Šalim se“, veselo je promrmljala. Pažnju joj je privukla amajlija otprilike veličine dlana. Bila je blistavo crvena i isprskana žutim. Kraj nje je ležalo malo metalno srce sa šarenim rubom od emajla. U srcu su bili muškarac i žena, prikazani iz profila, očigledno ljubavni par.

Frida je oba predmeta uzela u ruke i pokazala ih Alehandru.

„Koji?“, pitala ga je.

„Uzmi ovo.“ Pokazao je na amajliju.

„O, ne. Radije ću uzeti srce.“ Pritom ga je vrlo značajno pogledala.

„Sad možemo da idemo“, rekla je, osmehnuvši mu se i uhvativši ga podruku pošto je srce brižljivo spakovala u džep suknje. Kraj njih je prošao tramvaj s konjskom vučom, skoro nimalo brži od pešaka. Fridu je zapahnuo prodorni miris oznojenih životinja.

„Ovaj je naš“, rekao je Alehandro, hoteći da uđe.

„Čekaj, zaboravila sam kišobran pored one tezgje!“, povikala je. „Odmah ću ga doneti.“

Ali kada se vratila kod Alehandra, tramvaj je već otišao.

„Onda ćemo ići autobusom. Tamo bar manje smrdi“, predložila je.

Novi omnibusi nisu dugo bili u gradu. Ta vozila su uglavnom bila stari *Fordovi* modeli iz Severne Amerike kojima je promenjena namena. Ali bilo je moderno voziti se autobusom. Istog trenutka iza ugla se pojavio crveni autobus s natpisom *Kojoakan*. Frida je potrčala za vozilom, dok nije stigla do otvorenih vrata.

„Stoj! Hoću da uđem!“, doviknula je vozaču i skočila na papučicu. Vozač je zakočio, a slika Bogorodice od Gvadalupe zaljuljala se na prednjem staklu kao luda.

„Ide i moj prijatelj“, kazala je bez daha. Pružila je ruku Alehandru, koji je, takođe, uskočio.

Frida se gurala ka zadnjem delu autobusa, kraj drugih putnika koji su sedeli na dugim drvenim klupama duž obeju strana. Omnibus je ponovo krenuo uz trzaj, bacivši je na čoveka s debelim stomakom. S mukom se zadržala da ne padne i uhvatila za šipku. Alehandro se progurao kraj nje. Mogla je da oseti njegovo telo tik uz sebe, pogledala ga je i nasmešila mu se. Kroz otvoreni prozor dopirao je miris tortilja. Vozač je poletno skrenuo u krivini, pa se još bliže pribila uz Alehandra. Mogla je da oseti kako mu kuca srce. Osetila je prijatnu težinu tamo dole.

„Izvini“, promrmljala je, ali u pogledu mu je pročitala da i on uživa u dodiru.

Na sledećoj stanici ušla su dva muškarca, u grubim jaknama s mnogo mrlja od boje. Kada su stali kraj nje, Fridu je zapahnuo miris terpentina. Nosili su kofe, a jedan od njih dvojice je u ruci držao i kesu od novinskog papira. Rub kese je svetlucao na suncu. S vremena na vreme iz nje su ispadale iskrice.

„Je li to zlato?“, radoznalo je upitala Frida.

Čovek je klimnuo glavom. „Za freske u operi.“ Pružio joj je kesu, pa je mogla da vidi ljuspice zlatnog laka u njoj.

Frida je jedva čula škripu tramvaja koji im je dolazio u susret, jer joj je pažnja i dalje bila usmerena na svetlucavu zlatnu prašinu. Majušna čestica poletela je kroz vazduh i zapetljala se u dlačice na njenoj podlaktici. Pokušala je da je skloni prstom. Iznenada se začula reska zvonjava, autobus je odgurnut u stranu i počeo je da se prevrće. Frida je bespomoćno pokušavala da se ponovo dokopa šipke koju je bila pustila da bi posegla za zlatnim prahom.

Onda ju je zaglušilo škripanje i struganje, a zlatni prah spustio se na Fridu kao kiša. Žestina sudara oborila ju je s nogu.

„*Díos mio!*“, čula je kako uspaničeno viče žena kraj nje. Gledala je vazduh svetlucav od zlatnih ljuspica i čula gadne zvuke struganja i škripe i ljudske krike. Ruke su joj najednom bile dole, a noge u vazduhu. Najednom nije videla više ništa osim zlata koje joj je blistalo na rukama. Onda su mu se pridružili i srebrni opiljci, za koje je Frida pomislila da su dijamanti. Naglo je bačena na pod. Jarko sunčevo svetlo palo je na nju, pa je zablistala kao da je i sama zlatna. Gde je Alehadro? Maločas je bio kraj nje. A onda je ka njoj poletelo nešto, nešto blistavo, ali ovog puta ne zlatno, već šiljato i dugačko. Zatim je došao bol.

Poglavlje 2

Frida se probudila i ugledala svetlucavu zlatnu prašinu. Ili je to možda bila neka jaka sijalica koja joj je sijala u lice? Htela je da osmotri sebe, ali nije mogla da podigne glavu. Kao da joj je bila prikovana za jastuk, baš kao i celo telo. Osećala ga je kao potpuno tuđe, istovremeno vrelo i ledenohladno i kao da je upakovano u vatru. Primetila je da leži u nekakvom sanduku, koji joj je onemogućavao svaki pokret. Pokušala je da pokrene nožne prste, ali nije mogla. Uspaničila se. Vratilo joj se nejasno sećanje: buka, krhotine, škripa. Mrtva sam, očajno je pomislila. Mrtva sam i ležim u mrtvačkom sanduku.

„Frida. Tu sam, pored tebe.“

Neko se sagao i približio lice njenom. Kako to da je Matita tu? Frida je htela da izgovori ime starije sestre, ali usta joj se nisu otvarala. Pa Matita je još pre više godina pobjegla s nekim muškarcem. Otada je niko iz porodice nije video. Dakle, Matita je mrtva, kao i ona?

Matita se još više približila. Frida joj je videla suze u očima. Ponovo je pokušala da progovori, ali jezik joj se zalepio

za nepce i mogla je samo da zastenje. Onda se vratio bol. Neshvatljiv bol, koji joj je prolazio kroz telo u talasima, koji je urlao i drmao je, koji bi se tek naizgled malo povukao, da bi zatim napao s pojačanom žestinom. Nije mogla da ga lokalizuje, bio je svuda. Bio je nepodnošljiv. A onda joj se sve zamračilo.

Kada se sledeći put probudila, Matita je i dalje sedela pored njenog kreveta.

„Ovde sam, Frido“, kazala je kao i prvi put. „U bolnici si. Doživela si udes. Onaj autobus...“

Frida se polako prisećala. Tramvaj koji je naleteo na autobus, zlatna prašina, krhotine, buka, onda više ništa. Bol se vratio, ali nije htela ponovo da zaspi, ne pre nego što dobije odgovore.

„Alejandro?“, prošaputala je. Reči su joj iz usta izlazile kao gusta kaša. „Kako je on?“

Matilda joj je nakapala malo vode na usne. „Nije stradao toliko kao ti. Dobro je.“

„Zašto si ti tu? Gde su mama i tata?“

Sestra joj je položila šaku na podlakticu. „Pročitala sam o udesu u novinama. Naveli su i tvoje ime, pa sam došla.“

„Šta mi je? Ne mogu da se pokrenem. Jesam li paralizovana?“

„Imaš mnogo povreda u... donjem delu tela. Operisali su te.“ Matita je oborila pogled.

Frida je podigla glavu vrlo oprezno, samo nekoliko centimetara da bi pogledala sopstveno telo. Videla je krevetski čaršav pod kojim se ocrtavala njena vitka silueta. Stopala su joj bila pričvršćena za krevet elastičnim zavojima. Napregla je butne mišiće i odmah ju je prožeo bol. Zastenjala je i ponovo legla.

„Lekari kažu da ne treba da se pokrećeš kako bi ti sve opet lepo zaraslo“, kazala je Matita. „Zbog toga su te vezali.“

„Šta to treba da mi sraste? Kaži mi!“

Matita je progutala knedlu. „Ionako ćeš doznati: šipka za držanje u autobusu probila ti je bok i izašla je napolje... kroz donji deo tvoga tela. Povređen ti je bubreg. Slomljen ti je i vrat butne kosti, a leva noga ti je slomljena na jedanaest mesta...“

„Leva?“ , prošaputala je Frida, „moja zdrava noga?“

Sestra je klimnula glavom.

„I šta još? Hoću sve da znam.“

„I desna noga ti je povređena. Stopalo je zgnječeno i iščašeno. Levo rame ti je bilo iskočilo iz zgloba.“

Frida je zažmurila.

„Gde su mama i tata?“ , ponovo je upitala.

„Mama i dalje ne govori sa mnom. Ovo što ti sad pričam rekla mi je Kristina. Kod kuće su svi u šoku i... nose crninu. Kada je mama doznala za nesreću, danima nije govorila ni jela. Odbija da dođe u bolnicu.“

„A tata?“

„Razboleo se od brige. Znaš već...“

„Hoćeš da kažeš da je imao napad?“ Otac joj je već godinama patio od epileptičnih napada, ali u porodici dugo nije smelo da se govori o tome.

Fridu su najednom zapljusnula zbrkana sećanja. Bila je još dete kada je Giljermo imao prvi napad. Neobuzdano trzanje nogu, izvrnute oči... Tri dana posle tog napada njena sestra je nestala. Tek godinama kasnije Frida je shvatila da to dvoje nisu bili povezani.

Matita je duboko uzdahnula. „Frido, moraš da im daš vremena da se naviknu na situaciju. Tvoja nesreća za njih je bila šok. A dok oni ne dođu, ja sam ovde. Danju i noću.“

Uzela je Fridu za ruku i blago je stegla. „Srećna sam što smo opet zajedno, pa makar i pod ovim okolnostima...“

Frida je zažmurila.

Žena koja je ležala dva kreveta od nje počela je da peva molitvu Zdravomarijo, napaćenim glasom. Satima nije radila ništa drugo i time je Fridu izluđivala. Kako je samo mrzela ovu bolnicu! Ležala je u velikoj sobi gde je uvek vladao polumrak, zajedno s dvadeset pet drugih žena. Mali prozori bili su tako visoko da se kroz njih nije videlo ništa. Vazduh je bio istrošen i zagušljiv, a bilo je i pretoplo. Između kreveta, ali samo na onoj strani na kojoj im je bila glava, postavljeni su paravani, s namerom da stvore varljiv osećaj privatnosti. Frida je čula svaki šum, hrkanje, jadikovanje i plač drugih žena, ali ona koja se molila naročito ju je nervirala. Ostale žene su mogle bar da sednu, ili da naprave nekoliko koraka. A ona je, naprotiv, bila osuđena da leži nepomično na leđima i zuri u tavanicu. Bez sestre bi umrla od dosade. Ali svaki put kad bi se probudila iz nemirnog sna, Matita je bila kraj nje. Kako joj je samo bila beskrajno zahvalna na tome. Sestra je nepokolebljivo sedela na neudobnoj stolici kraj njenog kreveta i plela, davala joj da pije, hranila je, čitala joj i uspevala da je nasmeje šašavim pričicama.

Frida se trudila da bude jaka sve dok je Matita kraj nje. Ali kad bi se napolju smrklo, svi posetioci su morali da odu. Svako veče teška srca je gledala za Matitom, a kad bi joj sestra na vratima skoro nečujno rekla: „Vidimo se sutra!“, Frida se sva iscrpljena zavaljivala u krevet. Ubrzo zatim gasili su svetla, a senke bi se obrušile na žene. Svaka je imala demone, noćne more.

S jednog od susednih kreveta dopiralo je prigušeno stenjanje, koje je prešlo u tiho cviljenje, a zatim je zavladala tišina.

Ta tišina je na Fridi ležala kao kamen. Skoro da je priželjkivala da opet čuje stenjanje i molitve žene sa susednog kreveta. Onda bi mogla da se ljuti zbog toga, a to bi joj odvrátilo pažnju od bezimenog očajanja koje ju je napadalo iz zasede. Sve do pre nekoliko dana, do one užasne nesreće, bila je vesela devojka sa srećnom budućnošću čiji je život bio pun boja i tajni koje su čekale samo da ih ona otkrije i dešifruje, prepuna radosti i radoznalosti. Najednom, nije više bilo tajni. Nije bilo više ničega što je moglo da dođe. Kao da je munja osvetlila zemlju i obasjala svaki ugao. Njena planeta postala je planeta bola, prozirna poput leda, a iza nje praznina. Frida je u jednoj jedinjoj sekundi, u trenutku nesreće, bila prinuđena da nauči sve životne lekcije. Do kraja života biće bolesna i imaće bolove. Život joj je prošao pre nego što je stvarno i započeo. Tokom ostatka noći pokušavala je da sebi predstavi svoj budući život, ali koliko god se trudila, nije u njemu nalazila ništa lepo. Sebe je videla kao staru ženu, čiji je život ostao lišen čuda. Uspaničila se. Lice joj je bilo obliveno suzama, pa je podigla ruku da ih obriše, pritom osetivši bol koji joj je sevnuo kroz leđa. Nije joj bilo dopušteno čak ni to bezazleno olakšanje! Ne, nije htela tako da živi. Radije će biti mrtva. Za lekare je i tako medicinska senzacija što je sa svojim teškim povredama ostala u životu. Ali šta ako prosto prestane da se bori za život, koji za nju više nema čari? U toj predstavi bilo je nečeg primamljivog i ona ju je uljuljkala u nemirni san.

Kad se narednog dana probudila i pogledala u krevet gde je prethodne noći ona žena stenjala a zatim naglo začutala, mesto je bilo prazno. Medicinska sestra se spremala da promeni čaršave. „Sigurno će odmah doći nova pacijentkinja“, kazala je Fridi.

Fridu je prožela misao: „A šta ako je ona žena umrla za nju, umesto nje? Da bi joj pokazala kako je to biti mrtav?

Da je smrt konačna i sve poništava? I šta ako za nju ipak postoji i neki život osim bola? Ili štaviše, život s bolom? Hoće li imati hrabrosti da to pokuša? Ipak je još bila živa, mada niko nije mislio da je to moguće. A šta ako je preživela da bi svima pokazala? Hoće li smoći snage, kao što je to jednom već uspela, posle dečje paralize?

„Da“, kazala je glasno. I ponovila: „Da!“

„Ovde noću oko kreveta pleše smrt“, kazala je malo kasnije kad je došla Matita i donela joj za doručak mirisne rolnice sa cimetom. „Videla sam je. Ali mene neće uhvatiti!“

Sestra ju je uplašeno pogledala. „Frido! Šta to pričaš?“

„Razgovarala sam s njom i jasno sam joj dala na znanje da sa mnom još ne sme da računa.“ Široko se osmehnula. „Možeš li, molim te, sutra da mi doneseš papir i olovku“, zamolila ju je, „i nešto na šta mogu da stavim papir? Hoću da pišem Alehandru. Moram sebi da razjasnim neke stvari.“

Alehandro je u udesu takođe bio povređen, ali ne teško, i negovali su ga kod kuće. To su ispričali drugi kačučasi, koji su je narednog dana posetili. Ali ako ne može da dođe, zašto joj bar ne piše? Zar ne želi da je uteši i čuje kako je? Zar mu je svejedno koliko ona pati? Možda nju okrivljuje za ono što se desilo? Da se nije onako razvlačila, da na pijaci nije kupila srce, a onda još i zaboravila kišobran, povezli bi se tramvajem i nesreća bi ih zaobišla.

„Jesi li razgovarao s Alehandrom? Je li ljut na mene?“, upitala je Migela kad je po podne navratio i doneo joj cveće i čokoladu. Nije mogla da odvoji pogled od njega. Izgledao je tako mlado, tako zdravo, tako pustolovno. „Kaži mi, je li ljut na mene i zato mi se ne javlja?“ Migel je oborio pogled, pa je Frida mogla da se divi njegovim dugim trepavicama. „Ne znam“, kazao je. „Najbolje je da ga sama pitaš.“

„Ali ne mogu ako ne dođe! Treba li možda ja da odem do njega?“

Provela je nemirnu noć. Nekoliko kreveta dalje ona žena je molila krunice, iznova i iznova. Frida je iznervirano zatorila oči. Najradije bi ženi doviknula da su joj molitve beskorisne.

Ona sama je još pre više godina doznala da dobrog boga nema... I dalje se tačno sećala tog dana. Bilo joj je trinaest godina i pošla je, kao i obično, na službu božju s majkom i sestrom. Crkva Svetog Jovana Krstitelja bila je nekoliko ulica dalje od njihove kuće. Majka je tamo imala rezervisanu klupu sa svojim imenom. Čim je iza majke i sestre ušla kroz teške vratnice, Frida se našla u drugom svetu. Iz žarke vedrine ušla je u proladnu tamu crkve. Miris tamjana mešao se s mirisom čurosa pečenih na masti. Uličnu buku i vrevu smenilo je tiho mrmljanje ljudi koji se mole. Frida je prešla preko glatkog poda od pločica i drvenih dasaka. Kad se prekrstila i sela, klupa je tiho zaškripala. Frida je pustila da joj pogled luta, potajno, da majka ne primeti. Dopadali su joj se zlato na oltaru, brokatom izvezeni prekrivač oltara i slike na tavanici. Ne zbog njihovog verskog značenja, već zbog boja. Kroz bočni prozor padao je debeli zrak sunčeve svetlosti, u kome su milioni majušnih zrnaca prašine poigravali u crkvenom brodu i obasjavali Isusa na krstu. Frida je sledila zrak svetla, uperivši pogled naviše, i tako je primetila duboke pukotine na drvenoj tavanici. U uglovima se nakupila debela paučina. Kada je ponovo pogledala Isusa, on se nije više blago osmehivao. Gledao ju je ravnodušno. A Fridi je najednom postalo jasno. Ovaj mršavi čovek na krstu nikako nije mogao da bude spasitelj sveta! Ako je to bio, zašto je dopuštao da ljude ubijaju na gradskim ulicama? Da crkva u Meksiku bude instrument ugnjetavanja i kontrarevolucije?

Zašto je ona dobila dečju paralizu, mada je bila nedužno dete od šest godina? Zašto je njen otac, čovek dobar kao hleb, patio od epileptičnih napada? Gnevno je frknula, a majka ju je opomenula pogledom. U Fridi je sve besnelo. Nije mogla da prestane da razmišlja o ovom otkriću i osećala je neku vrstu divljeg trijumfa. Sama je nosila posledice dečje paralize, a nikakav bog joj pritom nije podario utehu. Ali zato je bila slobodna. Slobodna da se nosi sa svojim hendikepom i da ne dopusti da je on porazi. Slobodna od tereta religije. Upućena sama na sebe. Kakav predivan osećaj. Kada ih je majka pozvala da krenu, Frida je iz crkve izašla poslednja, iza sestre. Prvi put u životu nije se prekrstila pred oltarom. Oklevala je pre nego što je prekoračila prag i izašla napolje, a onda je načinila veliki korak u slobodu. Nije je pogodio grom. Duboko je odahnula.

Roditelji su joj u bolnicu došli tek tri nedelje posle udesa. To-liko je Fridinoj majci trebalo da se oporavi od nervnog sloma.

Frida se u strahu pitala da li je majka potajno krivi za ono što se dogodilo.

Ali sada je ta sumnja bila zaboravljena i naprosto je bila srećna što vidi roditelje. I dalje je bila zavezana u korsetu, ali zato je videla kako majka, pognuta i svom težinom se oslanjajući na oca, ide pravo ka njenom krevetu, ne gledajući ni levo ni desno. Kada je ugledala Fridu, počela je neutešno da plače. Tokom cele posete nije progovorila ni reč. Na Giljermovom licu pročitala je užas i bol.

„Gospode bože, Frido“, šaputao je. Hteo je da je zagrlji i poljubi, ali brojni uređaji u koje je bila upletena sprečili su ga da to učini. Uz bespomoćan gest okrenuo se od nje.

„Ozdraviću ja opet, tata“, rekla je. „Hoću kući. Ne mogu ovde više da izdržim. Zar ne možeš nešto da učiniš?“

Videla je kako se otac trgao. Giljermo je umeo da bude jak kad je hteo. A uvek je hteo da Fridi bude dobro.

„Još danas ću razgovarati s lekarima“, rekao je.

„Hvala ti, tata“, kazala je Frida.

Nedelju dana kasnije Frida je otpuštena iz bolnice. Dve medicinske sestre položile su je na nosila i ugurale u automobil koji je njen otac iznajmio. Mnogo su se trudile da budu pažljive, ali nosila su se ipak ljuljala, a njeno telo potresali su talasi bola.

Bilo joj je svejedno. Konačno ide kući. Najzad će ponovo osetiti sunce na licu i moći će da čuje kako ptice pevaju u bašti. Uprkos bolovima, smešila se. Posle dužeg vremena ponovo je bila srećna i nadala se.

Kad su je prvog dana kod kuće, zajedno s krevetom, izneli u unutrašnje dvorište, bila je skoro srećna. Igrala se s psima, uživala je što joj donose cveće i voće i slušala je kuvaricu kako lupa posuđem i pritom peva. Svaki put kad bi prišla krevetu, majka je mrmljala molitve, među koje bi se katkad potkrala i neka nežna reč.

Nekoliko nedelja kasnije Frida je prvi put smela da ustane. U početku je uspela tek nekoliko puta da zakorači, ali s vremenom je ojačala. Nešto, međutim, nije bilo u redu. Hodanje i stajanje su joj teško padali, jer bolovi u leđima nisu popuštali.

Doktor Kalderon, daleki rođak njene majke, bio je bespomoćan. „Moramo da snimimo leđa rendgenom. U bolnici su propustili to da urade.“

Frida je primetila zabrinute poglede koje su otac i majka razmenili. Pritom se nije radilo samo o njenom zdravlju već i o troškovima brojnih pregleda i poseta lekarima.